

Ю. Л. Богданова

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

МІСЬКІ ЛАНДШАФТИ. СЬОГОДНІ Й ЗАВТРА

© Богданова Ю. Л., 2018

Проаналізовано методи творення міських ландшафтів та об’єктів, що їх формують. Визначено пов’язану з цим проблематику, яка негативно впливає на сучасне середовище проживання людей.

Ключові слова: міський ландшафт, природне середовище, антропогенне середовище, роль архітекторів, ландшафтна архітектура.

Постановка проблеми

Людина живе на відвойованих у природи територіях Землі, перетворюючи їх, відповідно до свого смаку і розуміння, від початку існування і до наших днів. З плином часу інтенсивність втручання зростає і площі антропоморфних утворень впевнено наступають на поля, ліси, луки та гори. Доволі довго декларували, що середовище, яке створила людина, набагато комфортніше та краще для проживання. Шалена індустріалізація кінця XIX – початку XX століть сприяла активному, часто доволі стихійному, розвитку міст, які, забудовуючи нові райони, вкривали великі території. Навіть контрольоване планування XX століття не змогло подолати щільності забудови, що перетворювала середовище людського існування на “кам’яні джунглі”. Сьогодні міста вже не розвиваються так активно назовні, нові об’єкти намагаються вписати у вже сформоване архітектурне середовище. Часто умови для проєктантів настільки незручні, а бажання інвесторів настільки неосяжні, що наслідки такої діяльності фактично стають фатальними. Необхідно з’ясувати, в чому полягають проблеми архітектурно-образного вирішення та адаптації в середовищі, яке вже існує, нових проєктованих об’єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Опубліковані в Україні до 1991 р. наукові праці, які стосувались міських ландшафтів та дизайну архітектурного середовища, можна умовно поділити на книжки відомих закордонних дослідників, перекладені у радянський період (П. Велев “Міста майбутнього” та однойменна книга М. Рагона, Р. Бенем “Погляд на сучасну архітектуру”, а також надзвичайно популярна З. Гідіон “Простір, час, архітектура”), та книжки радянських авторів (Г. Борисовський “Архітектура, спрямована в майбутнє”, А. Сігаєв “Планувальні та транспортні проблеми міських агломерацій”, А. Іконніков “Закордонна архітектура”, Ю. Асєєв “Розповіді про архітектурні скарби”) та інші праці. В часи незалежної України, коли сповільнився шалений темп індустріалізації та освоєння природних ландшафтів і відбулося повернення до індивідуальних проєктів, а престиж праці архітектора відродився, до питань окремих архітектурних об’єктів, їхніх творців та середовища, в якому вони існують, почали неодноразово звертатися фахівці, держслужбовці та пересічні мешканці. Велика кількість наукових розвідок з цієї тематики належить представникам львівської архітектурної школи, зокрема Б. Черкесу, А. Рудницькому, В. Проскурякову, Б. Посацькому, Б. Гою, І. Диді та іншим. Із останніх закордонних видань, популярних в Україні, – Ж. Лернер “Акупунктура міста”, Р. Колхас “Несамовитий Нью-Йорк” та С. Сітар “Архітектура зовнішнього світу”. Проте, незважаючи на популярність та актуальність питань, відповіді на них та чіткі рекомендації щодо подолання проблем ще не надані, а предметом дискусії часто є не їх пошук, а тотальне небажання взагалі підпорядковуватися середовищному контексту як у архітекторів-практиків, так і у науковців цієї сфери. Сьогодні найбільочішим питанням залишається “Що таке архітектурне середовище і для чого ним займатися?”.

Формулювання цілі статті

Метою публікації є висвітлення впливу сучасних ідей щодо формування міських ландшафтів на якість проживання людей в антропоморфному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасні люди проводять більшу частину свого життя у середовищі, яке створили архітектори, а не природа, як це було на початках становлення людства. Зв'язок співіснування суспільства з антропогенним простором двосторонній: фахівці його створюють, користувачі експлуатують. Проте середовище впливає на людей по-різному. Архітектор, намагаючись створити естетичний та функціональний простір, бере на себе велику відповідальність, наперед прогнозуючи поведінку, настрої, навіть думки людей, які житимуть у проєктованому середовищі [1].

Зазначимо, що протягом останніх двох століть, іноді свідомо, а часом внаслідок некритичного наслідування модних архітектурних течій, зроблено дуже багато для того, щоб викоренити з архітектурно-містобудівельної практики принцип пов'язання архітектурної композиції із середовищем, що вже існує. Причин такого становища чимало, і вони найрізноманітнішого походження, серед них – недостатнє усвідомлення архітекторами та замовниками важливості проблеми. Сучасний етап розвитку архітектури, для якого характерний швидкий обмін інформацією, створює великі можливості для некритичного застосування досвіду інших країн в галузі архітектурного проєктування. Завдяки технічним досягненням нові тенденції формотворення, нові підходи до проєктування, застосовані в якійсь одній країні, стають надбанням світової архітектурної громадськості. Українські архітектори також користуються цією інформацією, запозичують іноземний досвід, переносять його на український ґрунт, абсолютно не враховуючи, що взятий за зразок об'єкт перебуває у зовсім іншому середовищі, ніж його аналог. Навіть у проєктних пропозиціях об'єкт не подається у конкретному міському ландшафті, для якого його проєктують, а існує самостійно, відірваний від реалій. Це призводить до того, що під час адаптації такої будівлі в умовах ділянки вже із забудовою проєктований об'єкт, незважаючи на всі новації його архітектурно-образного рішення, не тільки не покращує ситуацію, а навпаки, спричиняє невинуватене ущільнення забудови, фатальну естетику вуличних просторів і незручності функціональної експлуатації території. Важливим фактором покращення ситуації є врахування проблематики функціонального розподілу території поселень, що визначається комплексним проєктним рішенням, яке повинні опрацьовувати місцеві фахівці з можливим залученням експертів з інших міст та країн. Важливо, щоб це питання не асоціювалося лише зі збереженням пам'яток архітектури, а стало основою для створення оригінальної сучасної архітектури, яка, окрім тотального захоплення формотворенням з перенесенням закордонних зразків на український ґрунт, враховує ще й умови вже сформованого історичного середовища і пов'язані з цим проблеми. Адже ці закордонні архітектурні об'єкти, які намагаються копіювати, є плодом довгих пошуків і складних переосмислень форм, а не сліпого копіювання.

Яскравим прикладом невідповідності масштабів до середовища можна назвати Театр на Подолі, автором якого є харківський архітектор Олег Дроздов (див. рисунок). Уже довго не припиняється обговорення нового приміщення театру, будівництво якого закінчилось на Андріївському узвозі у Києві. Громадськість була у прямому сенсі шокована виглядом нового театру: у Facebook висловлюють думки про те, що театр схожий чи то на коробку, чи то на куб, ангар або енергоблок. Мабуть, найбільше нарікань на те, що новий театр абсолютно не вписується в історичну вулицю, а сама будівля наче нависає над іншими будинками і повністю закриває вид на старі двоповерхові будинки XIX ст., які мають унікальну історичну цінність [2].

В принципі, театру на Андріївському узвозі не місце, бо будь-яка така будівля має масивну сценічну коробку, що завжди стирчатиме вгору, вступаючи у композиційну суперечність із мальовничими пагорбами та залишками історичної забудови. Архітектор "отримав у спадок" вже зведений об'єм будівлі театру, але, вочевидь, злякався проєкту своїх попередників і зробив єдино можливе за таких обставин – вдався до засобів мінімалізму і візуально "відрізав" фасад від сценічної коробки. Цим прийомом йому вдалося бодай частково привести масивну будівлю у відповідність до масштабів архітектурного оточення [3].

а

б

*Приклад невдалого (а) та вдалого (б) розташування об'єкта
в міському ландшафті, який вже існував:*

а – Театр на Подолі у Києві. 2017 р. Архітектор Олег Дроздов¹;

б – Філармонія Elbphilharmonie у Гамбургу. 2017 р. Архітектурне бюро Herzog & de Meuron²

У цьому ж 2017 р. на березі ріки Ельби у Гамбургу з'явився новий витвір сучасної архітектури – філармонія Elbphilharmonie, виконана за проектом архітектурного бюро Herzog & de Meuron. Вона побудована на місці старого доку в історичному порту Гамбурга і дуже гармонійно доповнила архітектуру навколишнього середовища. Нова філармонія нагадує корабель: цегляний “борт” виконано в тому самому стилі та кольоровій гамі, що й споруди, розташовані поруч, а 110-метрові скляні “паруси” віддзеркалюють небо Гамбурга і практично зливаються з ним [4]. Архітекторам вдалося добре вписати модну будівлю у промисловий район міста в такий спосіб, щоб зробити його новим громадським центром і привабити велику кількість відвідувачів.

У чому ж відмінність між розташуванням об'єкта в міських ландшафтах Києва та Гамбурга? Театр на Подолі в Києві має надзвичайно великий лаконічний об'єм, що сприймається як велика контрастна коробка порівняно з делікатним мереживним середовищем старого міста. Натомість Філармонія у Гамбургу розташована у промисловій зоні старих доків Ельби, де є великі вільні простори. Своїм архітектурним образом вона асоціюється з великим кораблем, що добре працює на загальну концепцію. Отже, обидві великі та подібні за об'ємом будівлі, розташовані у різних міських ландшафтах, справляють кардинально різне враження.

Висновки

Сьогодні, для сучасного архітектора, важливо не тільки спроектувати неповторну, велику за розмірами та значущістю будівлю, а й вміти фахово адаптувати її у вже сформоване середовище міського ландшафту. Можливо, це і є першочерговим завданням, адже надмірні розміри часто спричиняють дискомфорт експлуатації, а неповторність пов'язана із зайвими витратами. Основним завданням для архітектора завжди був комфорт перебування людини у проєктованому об'єкті, комфорт функціональний, естетичний та середовищний.

1. Діда І. А. *Архітектурна організація довкілля в аспекті українських традицій [Електронний ресурс] Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>

¹ [Електронний ресурс]: З бюджету Києва на скандальний театр на Подолі виділили втричі більше, ніж Roshen / ЗМІ. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/531857-z-byudzhetu-kyyeva-na-skandalnyy-teatr-na-podoli-vydilyly-vtrychi-bilshe-nizh-roshen-zmi>– Назва з екрана. – Дата звернення: 22.06.2018.

² [Електронний ресурс]: В Гамбурге откроется филармония будущего. – Режим доступа: <https://zefir.ua/art/21505-elbphilharmonie-filarmoniya-budushhego.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 22.06.2018.

С. 378–382. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/9641/1/58.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 21.06.2018. 2. Архітектор Театру на Подолі Олег Дроздов: “Дуже багато злочинів проти міста відбуваються в оболонці “псевдостаровини” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://styler.rbc.ua/ukr/intervyu/arhitektora-teatra-podole-oleg-droz-dov-ochen-1480675840.html> – Назва з екрана. – Дата звернення: 22.06.2018. 3. Ліпа К. Театр на Подолі і його критики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/culture/2016/11/30/352126_teatr_podoli_i_yogo_kritiki.html – Назва з екрана. – Дата звернення: 22.06.2018. 4. В Гамбурге откроется филармония будущего [Електронний ресурс]: zefir.ua. – Режим доступу: <https://zefir.ua/art/21505-elbphilharmonie-filarmoniya-budushhego.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 22.06.2018.

Y. L. Bohdanova

Lviv Polytechnic National University,
Department of architectural environment design

URBAN LANDSCAPES. TODAY AND TOMORROW

© Bohdanova Y. L., 2018

For a rather long time it has been declared that the environment created by a man is much more comfortable and better for life. Insane industrialization of the 19th and 20th centuries favoured active development of cities which covered big territories with construction of new districts. Nowadays cities do not develop so actively from the outside, new objects are attempted to be integrated with already existing architecture environment. Sometimes the conditions for designers are so uncomfortable whilst the wishes of investors are so immense that the consequences of such activity are rather fatal. It is worth mentioning that during last two centuries sometimes consciously and sometimes as a result of uncritical following fashionable architecture trends, a lot was done for eliminating the principle of combining architecture composition with already existing environment from architectural urban planning practice. Current stage of architecture development for which a quick information exchange is peculiar, creates big opportunities for uncritical use of the experience of other countries in architecture design sphere. Thanks to technical achievements new tendencies of shape creating, new approaches to design that have found an application in one country are becoming the acquirement of the world architecture community. Ukrainian architects also use this information, borrow foreign experience, transfer it to Ukrainian ground absolutely not taking into consideration that the object, which is taken as an example, is located in a completely different environment than the one where the analogue exists. It leads to the situation that while adapting such a building in the conditions of the territory with already existing construction the designed object, irrespective of all innovations of its architecturally-graphic solution, does not improve the existing situation, on the contrary, it leads to unjustified compression of the construction, fatal aesthetics of street spaces and inconveniences of territory functional exploitation.

Nowadays for a modern architect it is not only important to design a unique, big in size and significance building but also to know professionally how to adapt it into existing environment of urban landscape. It is possibly the first and foremost task as excessive size often creates exploitation discomfort and its uniqueness is connected with excessive expenses. The comfort of a person being in the designed object as well as functional, aesthetic and environmental comfort have always been the main task of an architect.

Key words: urban landscape, natural environment, anthropogenic environment, architects' role, landscape architecture.